

(Sminič) ima samo lastništvo. — Lastnina je pač iz lasten, zato je pravilnejša ta oblika, ne pa: lastina. — Last bi se morda rabilo le v subjektivnem pomenu (= vlast, oblast, vladati) kakor pravo in — pravica, a ta izraz ni sprejet v nobeno slovansko pravno terminologijo.

Sicer pa bi se dalo govoriti in sklepati o tem, tako kakor o izrazih zapis (beležniški zapis — Notariatsakt) in spis, — kar sem poudarjal že prej — in dobro bi bilo, da bi se res v tem listu stvarno več razpravljalo o pravniskem izrazovanju. —

Dr. Volčič.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Ako se je tožniku pravomočno odrekla izključna lastninska pravica, ni s to razsodbo tudi pravomočno sojeno o njegovi solastninski pravici glede iste stvari. Solastnina ne stoji k samolastnini v razmerju kakor del k celoti, temveč je kvalitativno različna, torej drugačna pravica.

V prvi pravdi opr. št. C 207 6 je tožil tožnik *A.* leta 1906, kakor lastnik vrta parc. št. 382 davčne občine Šmartno, toženca *B.* kakor lastnika sosednega vrta parc. št. 399 iste davčne občine na priznanje samolastnine do vrta parc. št. 382, vzlasti do onega dela, ki je v narisu označen s črkami *a, b, c, d, e, f.* Tozadevni tožbeni zahtevek je bil zavržen z razsodbo c. kr. deželnega prizivnega sodišča v Lj. z dne 6. oktobra 1906, opr. št. Bc III 124 6/4 in c. kr. vrhovnega sodišča z dne 11. decembra 1906, opr. št. 18.464.

Nato je tožnik naperil proti tožencu leta 1908 novo tožbo, s katero pa ne uveljavlja več samolastnine, nego le solastnino do istega spornega sveta. Tožbo opira na navedbe, da se je v prvi pravdi dognalo, da je sporni prostor *a, b, c, d, e, f,* a po mapi skladen del njegove parcele št. 382 in da je ta svet tudi dejansko užival nad 30 let.

Toženec *B.* priznava sicer, da spada sporni prostor po mapi k tožnikovi parceli, trdi pa, da ga on uživa izključno že 38 let.

Po krajevnem ogledu se je dognalo, da se strinja sporni prostor druge pravde povsem s spornim prostorom v prvi pravdi. Tožnikove priče so potrdile, da je v zadnjih 20. letih po spornem prostoru tu pa tam pasel tožnik in da je pred šestimi leti tam tesal nek les; — toženčeve priče pa, da je skladal toženec na tem prostoru drva, surovino, užival tam rastoča sadna drevesa in kosil travo že več nego 30 let.

C. kr. okrajno sodišče v K. je z razsodbo z dne 29. septembra 1908 C 212/8/5 tožbenemu zahtevku ugodilo.

Razlogi.

Nesporno je, da spada sporni svet po zemljiškoknjižni mapi k tožnikovi vrtni parceli št. 382 d. o. Šmartno. Glasom pravnih spisov C 207/6 pa je pravomočno razsojeno, da tožniku ne pristaja izključna lastninska pravica do spornega sveta.

Po naziranju sodišča pa mu pristaja pravica solastnine skupno s tožencem. Dokazano je namreč, da je od leta 1886 naprej tožnikov prednik skozi deset let, potem pa tožnik sam pasel na spornem prostoru in da je dalje pred šestimi leti tam tesal les. Izvršujoč ta posestna dejanja v tridesetletni zastaralni dobi, se je tožnik obdržal v zadostni posesti spornega sveta, pripadajočega mu v last po javni zemljiški knjigi. Ker je pa tožnik v pravdi pod opr. št. C 207/6 podlegel s takratnim zahtevkom na priznanje izključne lastnine in mu torej samolastnina nikakor več ne pristaja, je sodišče pravnega mnenja, da mu gre vsaj solastnina, kajti, zemljiškoknjižni lastnik, je izvrševal na spornem posestvu posamezna lastninska dejanja in se s tem ohranil v svoji posesti. Vsled tega, četudi nerednega uživanja pa ni mogla popolnoma zastarati tožnikova solastninska pravica, katero v tej pravdi uveljavlja. (§-i 1459, 1478, 1479 obč. drž. zak.)

Ker se nehotе vsiljuje vprašanje, ali se ni ta spor že pravomočno razsodil v prvi pravdi, je treba pripomniti, da je šlo v dotični pravdi za samolastnino, dočim je naslov te pravde solastnina, torej objektivno drug naslov, ki izključuje vzlic obstoječi subjektivni identiteti zakoniti pogoj že pravomočno razsojene pravne stvari.

Tožbenemu zahtevku je bilo torej ugoditi.

To rzsodbo je toženec izpodbijal s prizivom, v katerem je v prvi vrsti izvajal ugovor, da je stvar že pravomočno razsojena.

C. kr. deželno prizivno sodiščo v Lj. je v nejavni seji storilo sklep z dne 25. novembra 1908 Bc III 164/8, da se prizivu ugodi, toženčev ugovor pravomočno razsojene pravne stvari dopusti, prvosodna sodba razveljavi in tožba zavrne cum expensis.

Razlogi.

Toženec izpodbija s prizivom prvosodno sodbo, s katero se je tožbenemu zahtevku ugodilo, predvsem zaradi tega, ker je ta sporna stvar po njegovem mnenju že pravomočno razsojena s sodbama c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani z dne 6. decembra 1906 opr. št. Bc III 124/6/4 in c. kr. vrhovnega sodišča od 11. decembra 1906 opr. št. 18.464; z ozirom na to predlaga v prvi vrsti, da naj se izpodbijana sodba razveljavi in tožba zavrne.

Ta ugovor, katerega pa toženec slovom pravnih spisov na prvi stopnji ni uveljavljal, je utemeljen.

Formalno pravnomočne sodbe postanejo tudi materialno pravomočne toliko, kolikor je v njih razsojeno o zahtevi, napovedani s tožbo (§ 411 c. pr. r.). Pogoji te pravnomočnosti je subjektivna in objektivna identiteta uveljavljene zahteve. Prva je tukaj priznana in razvidna iz spisov C 207/6 in C 212/8. Podana je pa tudi druga. V prvi pravdi se je pravnomočno zavrnilo tožbeni zahtevki: »Toženec je dolžan pripoznati, da je tožnik lastnik in dejanski posestnik cele vrtné parcele št. 382 kat. obč. Šmartno osobito glede dela *a, b, c, d, e, l, f, a* predloženega narisa.«

S tem se je tožniku lastnina in dejanska posest tega spornega sveta *a, b, c, d, e, l, f, a* popolnoma odrekla.

S tožbo C 212/8 pa zahteva tožnik, naj toženec pripozna, da pristojna tožniku solastninska pravica do istega sveta. Akoravno se razlikuje solastnina od samolastnine v tem, da je pri solastnini pravica do stvari razdeljena idealno (po idealnih deležih) med več subjektov, stoji vendar k samolastnini v razmerju kakor del k celoti. Ker obsega celota del, se zahteva s celoto

tudi vsak del, in če se odreka s sodbo pravica do celote, se s tem odreče tudi pravica do dela. Razlika predmetov v obeh tožbah je v tem slučaju le navidezna, ker je z drugo tožbo uveljavljena solastninska pravica obsežena v predmetu prve tožbe na priznanje lastninske pravice in dejanske posesti istega sveta, in je torej že bila predmet pravde in pravnomočne sodbe. Da odreka prvoimenovana sodba od 6. oktobra 1906 tožniku popolnoma vsako lastninsko pravico do spornega sveta, torej tudi solastninsko pravico, kaže ne samo besedilo, ampak zlasti utemeljitev te sodbe, »da je smatralo prizivno in vrhovno sodišče za dokazano izključno priposestvovalno posest toženca.« — Toženčev ugovor pravnomočno razsojene sporne stvari je torej utemeljen. Sicer pa se je na pravomočnost sodbe ozirati vselej uradoma (§-a 240, 411 c. pr. r.).

Prizivno sodišče je torej, ne oziraje se na ostale prizivne razloge, v zmislu §-ov 471 št. 6, 473 in 475 odst. 3 c. pr. r. v nejavni seji ugodilo toženčevemu prizivu, izpodbijano sodbo razveljavilo in tožbo zavrnilo.

Tožnikovemu rekurzu je c. kr. vrhovno sodišče s sklepom od 29. decembra 1908 R VI 388/8 ugodilo, sklep prizivnega sodišča razveljavilo in mu naročilo meritorno rešitev toženčevega priziva.

Razlogi.

Pravno naziranje prizivnega sodišča ni pravilno. V prvi pravdi je meril tožbeni zahtevek na priznanje izključne lastninske pravice in dejanske posesti glede cele parcele št. 382 davč. obč. Šmartno in vzlasti tudi glede prostora, spadajočega po mapi k tej parceli, in je tožnik zatrjeval obenem popolno naturalno priposestvanje.

V tej drugi pravdi se zahteva solastnina tako na podlagi mape, kakor naturalnega priposestvanja.

Nepravilno pa je, kakor misli prizivno sodišče, da stojita samolastnina in solastnina v navadnem matematičnem razmerju, kakor celota k delu, iz česar bi seveda izhajalo, da se odreče tudi del, ako se je odrekla celota.

Solastnina, ki dopušča prosto razpolaganje glede stvari le s sodelovanjem ostalih solastnikov

(§ 362 obč. drž. zak.), je od samolastnine kvalitativno različna, torej drugačna pravica.

Prizivno sodišče je mnenja, da se je tožniku v prvi pravdi pravomočno odrekla tudi solastnina, kakor izhaja to iz razlogov rozsodbe. Toda tožnik takrat ni uveljavljal solastninske pravice in zahteval varstva takšne pravice. Toženčeva samolastnina bi seveda izključevala tožnikovo solastnino na istem zemljišču. Takšno samolastnino se je smatralo pač v razlogih rozsodbe za dognano in se je ravno na podlagi te domneve zavrnilo takratni tožbeni zahtevk.

Toda pravomočno se o tem ni sodilo, zlasti ker toženec takrat ni stavil tožadevnega vmesnega predloga (§ 259 odst. 2 c. pr. r.).

Razsoba v pravdi C 207/6 torej ne ovira stvarne razprave o tej tožbi.

Dr. F.

b) Po §-u 1327 o. g. z. i roditelji umorenoga imajo pravo na naknadu.

Jednako su presudile sve tri molbe. (Vrhovno riješenje od 19. kolovoza 1908. Rv. IX. 218/8.)

Razlozi.

Pošto svaku štetu, koja ne bi bila nastupila bez krivičnog ponašanja oštetiitelja, ima ovaj da naknadi (§-i 1293, 1295, 1323 o. g. z.), to bez dvojbe i roditelji — koji su usmrćenjem svog djeteta izgubili imovinsku potporu, koju im je do tada ono davalo, a koju je po običnom toku stvari s vjerovatnosti i u naprijed bilo očekivati — imaju pravo na naknadu i baš na puno zadovoljenje (§ 1324 o. g. z.), kad je šteta, kako u nazočnom slučaju, bila prouzročena zlonamjerno. U §-u 1325 i slijedećim o. g. z. navedeni su pod marginalnim natpisom »osobito« različite vrsti naknade štete, koje se imaju da dadu pri ozledama na tijelu; nu pri velikoj raznolichnosti naknade štete, koliko glede subjekta toliko glede obsega, ne može da se takav navod smatra iscrpivim, naime takovim, koji isključuje svaki u istomu izričito ne predvidjeni slučaj.

Ograničenje takovog prava na naknadu na zaostavšu udovicu i djecu usmrćenoga, kako se tvrdi u reviziji uputom na doslovni sadržaj §-a 1327 o. g. z., nije dakle nikako smatrati ustanovljenim tom zakonskom odredbom. U koliko ta odredba osobito navadja spomenute osobe ostavše za usmrćenjem, događje se to jedino le da se izričito ustanovi, što su oni uoblašteni da traže, naime ono, što im je zbilja nestalo uslijed smrti ozledjenika. Spomenuta se dakle zakonska odredba ne razilazi od općenitih glavnih načela, koja postoje glede naknade štete, pa s toga roditeljima, koje zakon (§ 154 o. g. z.) uoblašćuje da u slučaju siromaštva traže svoje od djece pristojno izdržavanje, nikako ne zanjekuje zahtjev naknade štete prama onomu, koji je ubio djete, te je prama njima obavezno da ih izdržava.

Što se tiče prigovora, da u nazočnom slučaju niži sudovi nijesu uzeli nikakva obzira na činjenicu, da tožiteljica ima još i druge djece, istaknuti je, da se dječija dužnost na izdržavanje roditelja, koji se nalaze u siromaštvu, ne ravna po njihovom broju nego po njihovim imovinskim prilikama, te da su niži sudovi ustanovili, da tužiteljica ne može ništa da zahteva od te ostale djece radi njihovog odsutstva odnosno siromaštva.

Pošto je dakle po ustanovljenjima nižih sudova sin, kog je tuženik usmrtio, davao tužiteljici radi njenih slabih imovinskih prilika potrebito izdržavanje do svoje smrti, te je ona tog izdržavanja, kog ne može da traži od nijednog od svoje ostale djece, sada lišena, to joj po onome, što se je gori navelo, tuženik mora da naknadi tu štetu.

Riješenje prizivnog suda, napadnuto revizijskim razlogom br. 4 §-a 503 g. p., koje je u suglasju s onim prvog suca tužiteljici priznalo pravo na naknadu, koja joj po onomu, što se je do sad istaklo, pristoji — a koje biva napadnuto isticanjem mnijenja, da tužiteljici po §-u 1327 o. g. z., prem da joj je i u naprijed potrebito ono izdržavanje, koje joj je davao smrćeni sin, ne pristoji pravo na naknadu onoga što joj nestaje usmrćenjem sina — oslonjeno je dakle na ispravno juridično prosudjenje stvari, pa se dosljedno ne obistinjava istaknuti revizijski razlog.

D. M. u »Mjes.«

c) Za razsojo tožbe zoper nezakonskega očeta na povračilo preživitka, ki ga je dajala nezakonskemu otroku mati ali kaka tretja oseba, pristojna so izključno okrajna sodišča.
(§ 49 jur. n.)

Sodni dvor je tožbo na plačilo preživitka za nezakonskega otroka v znesku čez 1000 K radi stvarne nepristojnosti zavrnil.

Višje dež. sodišče je rekurzu tožnikov (nezakonske matere in njenega očeta) ugodilo in izreklo, da je poklicani sodni dvor za razsojo pristojen. V razlogih te odločbe se poudarja:

... Povračilni zahtevek se ne naslanja neposredno in v prvi vrsti na nezakonsko očetovstvo, ki v danem slučaju niti ni prepirno, ampak tudi na zatrjevano dejstvo, da sta tožnika namesto nezakonskega očeta brez njegovega naročila storila izdatek. Sicer lahko otrok zakonito zahteva od nezakonskega očeta preživež, toda ta zahtevek ne preide kakor tak na osebo, ki je otroka preživljala, in ga kakor takega ta oseba ne more uveljaviti. Določba §-a 49 t. 2 jur. n. velja vrhutega izključno le za spore med otrokom in zatrjevanim nezakonskim očetom, za pravde matere zoper očeta pa le toliko, kolikor gre za zakonite dolžnosti očeta nasproti materi, ter sploh ne more priti v poštev, kakor hitro ni očetov nasprotnik v sporu niti otrok, niti mati, nego kaka tretja oseba.

Vsled revizijskega rekurza toženca je vrhovno sodišče z odločbo od 15. decembra 1908, opr. št. R VI 370/8-1 sklep prvega sodišča obnovilo.

Razlogi.

Ni moči pritrditi nazorom rekurznega sodišča, da je določbo §-a 49 t. 2 jur. n. uporabljati le na spore med otrokom, odnosno materjo otroka in nezakonskim očetom glede zahtevkov, ki jima pristojé po zakonu neposredno zoper njega. Po vladni predlogi in po sklepu permanenčnega odseka imela je navedena določba naslednje besedilo: »Spori glede priznanja očetovstva do nezakonskega otroka in o odškodninskih zahtevkih, ki so s tem v zvezi in pa spori o zahtevkih, ki izhajajo iz očetovskega razmerja, na dajatev stroškov za oskrbo in vzgojo nezakonskega očeta« (št. 687 priloga stenogr. zap. poslanske zbornice, XI. sesije

1893 str. 16 in št. 965 iste priloge XI. sesije 1894 str. 35). Šele s sklepom skupne konference dobil je § 49 t. 2 jur. n. sedanjo obliko, ki pa bodi slovom poročila te konference le stilistična zboljšava (št. 1197 zgorajšnjih prilog XI. sesije 1895 str. 20). Prvotna, čisto splošna norma torej pojašnjuje, kako to, da § 49 t. 2 jur. n. ne govori o sporih »med materjo odnosno otrokom in nezakonskim očetom«, ampak namesto tega bolj splošno pravi: »glede obveznosti, ki jih ima nezakonski oče nasproti materi in otroku po zakonu.« Pred okrajna sodišča naj bi pač spadali spori sploh in brez ozira na visokost zahtevka glede obveznosti, ki izvirajo iz dejstva nezakonskega očetstva; za to govori z legislativnopolitičnega stališča to, da je okrajno sodišče po svoji upravi v vseh zadevnih razmerah poučeno in zato za rešitev takih sporov brez izjeme sposobno; koristi, ki iz tega izhajajo, so vzrok, da tu ni potrebe za pristojnost zbornega sodišča, ki se sicer za stvari z vrednostjo nad 1000 K zahteva.

Iz teh uvaževanj pa izhaja, da za spore glede obveznosti, izvirajočih iz nezakonskega očetovstva, so pristojna okrajna sodišča brez ozira na vrednost spornega predmeta in ne glede na to, matri ali otrok izterjavata zahtevke, ki jima pristojna neposredno po zakonu ali pa gre za povračilo preživitka, ki ga je potrošila mati ali kaka tretja oseba za otroka. Sicer je tožbena podlaga pri sporih zadnje vrste povračilo izdatkov, storjenih namesto nezakonskega očeta, ki bi jih moral ta po zakonu storiti, toda ta tožbena podlaga se vendar le opira na dejstvo nezakonskega očetstva in na obveznosti, ki iz tega izvirajo za nezakonskega očeta, torej na iste dejanske in pravne temelje, ki so predpogoj za tožbo matere, odnosno otroka iz zahtevkov, pristojajočih jima neposredno zoper nezakonskega očeta. Ni torej prepričevalnega razloga, da bi se sicer za take tožbe smatralo izključno okrajna sodišča za pristojna, za one pa, ki jih naperi mati ali kaka tretja oseba temeljem §-a 1042 o. d. z. ob vrednosti spornega predmeta nad 1000 K, uveljavljalo pristojnost sodnega dvora 1. inštanice. Ustreza marveč besedilu zakona, kakor tudi njegovim nameram, ako ostane tudi v tem slučaju pristojnost okrajnega sodišča brez ozira na vrednost spornega predmeta.

Dr. M. D.

